

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 92/07-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. septembra 2007 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta o sťažnosti Ing. J. K., M., a M. K., V., zastúpených advokátkou JUDr. I. Ď., M., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 283/2006 z 13. decembra 2006, takto

r o z h o d o l :

Základné právo Ing. J. K. a M. K. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 283/2006 z 13. decembra 2006 **p o r u š e n é n e b o l o .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 29. marca 2007 doručené podanie Ing. J. K., M., a M. K., V. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. I. Ď., M., ktoré bolo označené ako „*Sťažnosť*“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovatelia namietajú porušenie ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 114/2004 z 22. decembra 2004, rozsudkom Okresného súdu Lučenec (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 17 C 192/00 z 9. marca 2005, výzvou okresného súdu z 11. júla 2006 k sp. zn. 17 C 192/00, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 16 Co 178/05 zo 7. júla 2005 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 283/2006 z 13. decembra 2006.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti okrem iného uviedli:

„Sťažovatelia v rade 1) a 2) sú podielovými spoluvlastníkmi, každý v ideálnom spoluvlastníckom podiele vo výške ½ -ica, nehnuteľností – pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území L., zapísaných u Katastrálneho úradu v B., Správa katastra L. na LV č. 5450 ako: (nasledujú čísla parciel; pozn.) (...)

Predmetné nehnuteľnosti užívajú organizácia – S., základná organizácia pri V. osadovej záhrade L. – F. (ďalej len a fyzické osoby (záhradkári), ktoré nemajú na užívanie predmetných nehnuteľností pozemkov uzatvorenú žiadnu nájomnú či inú zmluvu. Napriek tejto skutočnosti majú na týchto nehnuteľnostiach – pozemkoch vybudované záhradné, resp. osadové chatky, ktoré v prevažnej miere vybudovali v 70 – tých rokoch, avšak súhlas na vyňatie pôdy z PPF pre ich výstavbu žiadali až v roku 1983.

Táto skutočnosť bola preukázaná v rámci súdneho konania vedeného na Okresnom súde v Lučenci pod č. k. 9 C 349/98 vo veci zaplataenia dlžného nájomného, kde súd

konštatoval, že nájomná zmluva neexistuje a preto nepriznal sťažovateľom, ako navrhovateľom nárok na úhradu nájomného, ale len na vydanie bezdôvodného obohatenia.

Sťažovatelia navrhli písomne záhradkárom odpredaj pozemkov za cenu po 30,- Sk/m² za záhrady a 150,- Sk/m² za pozemky pod chatami. Túto ponuku žalovaní odmietli.

Následne sťažovatelia podali na Okresnom súde v Lučenci žalobu o vypratanie vyššie uvedených nehnuteľností, ktorú Okresný súd v Lučenci rozsudkom č. k. 17 C 192/00 zo dňa 9. 11. 2001 zamietol na tom skutkovom základe, že žalovaní sú nájomcami pozemkov v zriadenej záhradkovej osade.

Uvedený rozsudok bol uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17 Co 403/02 zo dňa 27. 02. 2002 zrušený a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie s odôvodnením, že prvostupňový súd rozhodol predčasne.

Okresný súd v Lučenci následne rozsudkom č. k. 17 C 192/00 zo dňa 28. 3. 2003 žalobe vyhovel z dôvodu, že žalovaní 1. – 18. užívajú nehnuteľnosti neoprávnene, nakoľko dospel k záveru, že medzi S., n. p. L. a S., základnou organizáciou pri V. osadovej záhrade L. – F. nebola uzatvorená písomná zmluva o dočasnom užívaní pozemkov ako to vyžadovala právna úprava. (...)

Krajský súd rozsudkom č. k. 12 Co 193/03 zo dňa 17. 9. 2003 rozsudok prvostupňového súdu vo veci samej potvrdil.

Tieto rozsudky však boli rozsudkom Najvyššieho súdu SR č. k. 2 Cdo 114/2004 zo dňa 22. 12. 2004 zrušené a vec sa vrátila Okresnému súdu v Lučenci na ďalšie konanie s odôvodnením:

Prechodné a záverečné ustanovenia zákona č. 123/1975 Zb. o užívaní pôdy a iného poľnohospodárskeho majetku na zabezpečenie výroby (§ 13 až 16 zákona) nemajú osobitné intertemporálne ustanovenia, ktoré by upravovali režim takých zmlúv o dočasnom užívaní pozemkov, ktoré boli uzavreté pred nadobudnutím jeho účinnosti. Najvyšší súd ďalej vyslovil svoj právny názor čo do ochrany nadobudnutých práv záhradkárov, poukazujúci pritom na čl. 1 Ústavy SR, podľa ktorého SR je právnym štátom, že zákon 123/1975 nemôže platiť retroaktívne.

Podľa názoru sťažovateľov Najvyšší súd SR pri výklade zákona pochybil keď nesprávne posúdil právny stav veci, pričom ich názor má oporu i v dvoch rozsudkoch Krajského súdu v B., ktoré rozsudky boli vydané každý iným senátom.

Okresný súd v Lučenci viazaný právnym názorom Najvyššieho súdu SR návrh sťažovateľov ako navrhovateľov 1) a 2) rozsudkom č. k. 17 C 192/00 zo dňa 9. 3. 2005 zamietol.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom č. k. 16 Co 178/05 zo dňa 7. 7. 2005 rozhodnutie prvostupňového súdu vo veci samej potvrdil z dôvodu, že prvostupňový súd sa pri rozhodovaní riadil právnym názorom vysloveným NS SR.

Proti rozsudku KS v BB podali sťažovatelia prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu dovolanie, ktoré Najvyšší súd SR uznesením č. k. 4 Cdo 283/2006 zo dňa 13. 12. 2006 ako neprípustné odmietol.

Sťažovatelia sú toho názoru, že NS SR pochybil, nakoľko súdne konanie začalo na základe návrhu zo dňa 18. 10. 2000. V dôsledku dlhotrvajúceho súdneho sporu v rámci ktorého boli vyslovené na jednotlivých stupňoch konania rôzne právne názory, došlo k zmene právnej úpravy v otázke možnosti podania dovolania, čo spôsobilo že vec nemohla byť prejednaná iným senátom Najvyššieho súdu SR v záujme dosiahnutia nezávislého stanoviska a právneho názoru v tejto otázke.

Dovolanie smerovalo proti rozhodnutiu krajského súdu vydanému dňa 7. 7. 2005, ktoré však bolo doručené žalobcom až v mesiaci september 2005. Právna úprava v čase vydania rozhodnutia (7. 7. 2005) pripúšťala podanie dovolania (§ 238 ods. 3 písm. b) O. s. p. v znení platnom do 1. 9. 2005). Sťažovatelia sú toho názoru, že dovolacie konanie sa malo riadiť rovnakou právnou úpravou, aká bola platná v čase vydania napadnutého rozhodnutia, t. j. rozhodnutia Krajského súdu v Banskej zo dňa 7. 7. 2005, aby bolo zabezpečené ich právo na spravodlivý súdny proces, nakoľko nemožno retroaktívne obmedziť ich práva.

Právo sťažovateľov na spravodlivý súdny proces bolo porušené podľa názoru sťažovateľov predovšetkým nesprávnou interpretáciou zákonov zo strany Najvyššieho súdu SR v konaní č. 2 Cdo 114/2004, kde Najvyšší súd SR priznal neoprávneným užívateľom nehnuteľnosti práva väčšie ako sú práva oprávnených užívateľov, či dokonca vlastníkov, keď posúdil, že nemožno aplikovať ustanovenia zákona č. 123/1975 Zb. na záhradkársku osadu, ktorá vznikla v roku 1971, t. j. uzavrel, že pre jej vznik nebola potrebná existencia písomnej zmluvy. (...)

Pochybením Najvyššieho súdu SR, ktorého názorom sú nižšie súdy viazané, užívatelia užívajú nehnuteľnosti nielen neoprávnene, ale tým, že neexistuje nájomná zmluva je ich užívanie časovo neobmedzené. Taktiež sťažovatelia ako vlastníci nehnuteľností nemajú nárok na úhradu nájomného, ako bolo potvrdené aj v súdnom konaní vedenom na Okresnom súde v Lučenci č. k. 9 C 349/98. Týmto postupom došlo k nútenému obmedzeniu vlastníckeho práva sťažovateľov čím bolo porušené ich právo zabezpečené čl. 20 ods. 4 Ústavy SR.

Zároveň sťažovatelia nemajú právo domôcť sa svojho vlastníckeho práva. Týmto pochybením súdu boli zároveň všetky možné opravné prostriedky vopred odsúdené na neúspech, lebo nižšie súdy im nemohli vyhovieť z dôvodu, že sú viazané názorom najvyššieho súdu a Najvyšší súd SR, ktorý jediný, ako orgán rovnakej sily mohol prípad opätovne posúdiť, dovolanie nepripustil. (...)

Okrem vyššie uvedených pochybení pri interpretácii zákona bola postupom súdu založená nerovnosť účastníkov konania tým, že v priebehu celého konania bol odporcom vyrubovaný súdny poplatok vo výške 1.000,- Sk a za dovolanie vo výške 2.000,- Sk. Sťažovateľom bol v tom istom konaní vyrubený poplatok za podané dovolanie spolu vo výške 83.150,- Sk, čím bol porušený čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len listiny).“

Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie a po jej prerokovaní takto rozhodol:

„1. Základné práva Ing. J. K., (...) a M. K. (...) podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 37 ods. 3 listiny a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

rozsudkom Najvyššieho súdu SR č. k. 2 Cdo 114/2004 zo dňa 22. 12. 2004

rozsudkom Okresného súdu v Lučenci č. k. 17 C 192/00 zo dňa 9. 3. 2005

rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 16 Co 178/05 zo dňa 7. 7. 2005

uznesením Najvyššieho súdu SR č. k. 4 Cdo 283/2006 zo dňa 13. 12. 2006

výzvou zo dňa 11. 7. 2006 č. k. 17 C 192/00 porušené boli

2. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 16 Co 178/05 zo dňa 7. 7. 2005 sa ruší a vec sa vracia na ďalšie konanie.“

Sťažovatelia žiadajú ústavný súd, aby rozhodol aj o náhrade trov konania v sume 6 296 Sk v súvislosti s ich právnym zastúpením advokátkou v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľov na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením č. k. II. ÚS 92/07-15 zo 17. mája 2007 ju v časti, v ktorej sťažovatelia namietali porušenie ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 283/2006 z 13. decembra 2006, prijal na ďalšie konanie.

Ústavný súd vyzval 29. mája 2007 právnu zástupkyňu sťažovateľov a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania. Predsedu najvyššieho súdu tiež vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti sťažovateľov. Predseda najvyššieho súdu v stanovisku doručenom ústavnému súdu 9. júla 2007 uviedol:

„Sťažovatelia vyslovili názor, že dovolacie konanie sa malo riadiť rovnakou právnou úpravou aká bola platná v čase vydania napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, t. j. rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 7. júla 2005, kedy bolo prípustné dovolanie aj v prípade, ak dovolací súd potvrdil rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté inak než v prvšom rozsudku, pretože súd prvého stupňa bol viazaný právnym názorom súdu, ktorý prvé rozhodnutie zrušil (§ 238 ods. 3 písm. b) O. s. p. v znení do 1. 9. 2005).

Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti vytykajú Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že svojím uznesením sp. zn. 4 Cdo 238/2006 z 13. decembra 2006 zasiahol do ich práv garantovaných v čl. 46 ods. 1 a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Sťažovatelia namietali, že Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý rozhodoval v napadnutom rozhodnutí ako dovolací súd porušil ich právo na súdnu ochranu tým, že odmietol ich dovolanie ako neprípustné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 4 Cdo 238/2006 z 13. decembra 2006 odmietol dovolanie sťažovateľov proti rozsudku Krajského súdu Banská Bystrica zo 7. júla 2005 sp. zn. 16 Co 178/2005 ako neprípustné, pretože neboli splnené podmienky

prípustnosti uvedené v ustanovení § 237 a § 238 O. s. p. Prípustnosť dovolania posudzoval podľa právnej úpravy účinnej od 1. 9. 2005. Pri aplikácii ustanovenia § 238 O. s. p. vychádzal z prechodného ustanovenia § 372l ods. 2 O. s. p., v zmysle ktorého začaté konania o odvolaní a dovolaní, o ktorých odvolací súd alebo dovolací súd nerozhodol do 31. augusta 2005, sa dokončia podľa práva platného do 31. augusta 2005. Ustanovenie § 238 ods. 3 písm. b) bolo teda účinné do 31. augusta 2005. Zákon č. 341/2005 (s účinnosťou od 1. 9. 2005) nahradil pôvodné znenie ustanovenia § 238 ods. 3 písm. a) a b) novým znením, v ktorom už uvedená podmienka prípustnosti dovolania (pod bodom b) nie je uvedená). Právna úprava platná do 31. 8. 2005 sa preto použije iba v dovolacích konaniach, v ktorých o dovolaní nebolo rozhodnuté do 31. 8. 2005. Keďže v danom prípade dovolacie konanie začalo po uvedenom dátume, aplikácia ustanovenia § 238 ods. 3 písm. b) O. s. p. v znení do 1. 9. 2005 neprichádzala do úvahy.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti dovolania v súlade s doteraz zaužívanou praxou najvyššieho súdu, preto navrhujem sťažnosti nevyhovieť (...)“.

Obaja účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

II.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva upraveného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ktoré zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v dovolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa na základe mimoriadneho opravného prostriedku domáha ochrany pred dovolacím súdom z dôvodov, ktoré výslovne upravuje procesné právo. Jedným z takých dôvodov je aj odňatie možnosti konať pred súdom [§ 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)]. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom pre poskytnutie súdnej ochrany

v mimoriadnom opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v ktorom sa preukáže existencia dôvodu na jej poskytnutie. Poskytnutie takej ochrany však neznamená len úspech v mimoriadnom opravnom konaní, ale každé rozhodnutie, ktoré odpovedá na obsah dovolania ústavne súladným spôsobom v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Základným dôvodom na tvrdenie sťažovateľov, že došlo k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je to, že najvyšší súd ako dovolací súd nesprávne interpretoval a použil § 237 a § 238 po novele OSP vykonanej zákonom č. 341/2005 Z. z. účinnéj od 1. septembra 2005, v dôsledku čoho odmietol dovolanie sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu.

Najvyšší súd posudzoval otázku prípustnosti dovolania podľa právnej úpravy platnej a účinnéj od 1. septembra 2005. Vychádzal pritom zo znenia prechodného ustanovenia v § 372l ods. 2 OSP, podľa ktorého začaté konania o odvolaní a dovolaní, o ktorých odvolací súd alebo dovolací súd nerozhodol do 31. augusta 2005, sa dokončia podľa práva platného do 31. augusta 2005.

Pokiaľ ide o podanie dovolania, podľa § 240 ods. 1 OSP účastník môže podať dovolanie do jedného mesiaca od právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu. Rozsudok krajského súdu ako súdu odvolacieho bol doručený sťažovateľovi až v septembri 2005, t. j. až v septembri 2005 sa stal právoplatným (po nadobudnutí účinnosti novely OSP). Až od tohto okamihu mohol sťažovateľ podať dovolanie na súde, ktorý rozhodoval na prvom stupni, resp. dovolaciemu súdu, čím začalo dovolacie konanie. Keďže dovolací súd v uvedenom zmysle ani nezačal, resp. bez návrhu ani nemohol začať konať pred 31. augustom 2005, nemohol ani aplikovať právo platné do 31. augusta 2005. V konaní o dovolaní podľa platného a účinného právneho stavu od 1. septembra 2005 dovolací súd už nemohol zohľadniť „neexistujúci“ dovolací dôvod.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci

rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. To platí aj pre výklad a používanie procesnoprávnych predpisov (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), ktoré upravujú podmienky konania, ku ktorému patria aj procesné podmienky dovolacieho konania ako mimoriadneho opravného postupu najvyššieho súdu. Napokon treba uviesť, že tento záver sa vzťahuje aj na výklad a na používanie prechodných ustanovení zákonov vrátane Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavný súd na základe uvedených skutočností konštatuje, že označeným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 283/2006 z 13. decembra 2006 nebolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ani ich právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Vzhľadom na toto rozhodnutie ústavný súd už nerozhodoval o ďalších požiadavkách sťažovateľov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. septembra 2007